

IMPACTUL GLOBALIZĂRII ASUPRA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

***Lect. sup. Ecaterina ȘIȘCAN,
Catedra „Marketing și Logistică”, ASEM***

Globalization and its multiple impacts on various sectors are the subject of much debate. Technological, social and political global changes in last decades have produced significant influence on the role, functions and forms of operation of national systems of higher education. The purpose of this paper is to examine the forces of globalization that influence the higher education of Moldova.

***Cuvinte-cheie:** globalizare, învățământ superior, piața globală a serviciilor de învățământ, internaționalizarea învățământului superior.*

Introducere. Deși a apărut relativ recent în vocabularul nostru, termenul „globalizare” a devenit, deja, uzual și chiar suprasolicitat, fiind tot mai frecvent utilizat în mass-media, publicații și dezbateri politice și științifice pentru a explica și/sau justifica anumite fenomene. Globalizarea a generat discuții fierbinți, în special, în ceea ce privește natura efectelor produse de acest proces. Unii consideră că globalizarea este un fenomen periculos, care a schimbat lumea în mod negativ și a adus consecințe nedorite pentru societate. Argumentul cel mai frecvent invocat în susținerea acestei poziții îl constituie riscul omogenizării sau chiar occidentalizării culturilor naționale. Alții asociază globalizarea cu progresul și prosperitatea, susținând că lumea devine mai conectată și mai informată ca oricând înainte [1, p. 491-492]. Analizând argumentele aduse de susținătorii și oponentii globalizării, putem concluziona că globalizarea este un fenomen complex și neunivoc, iar avantajele, cât și dezavantajele asociate acesteia, depind de modul în care sunt afectate economiile naționale, culturile, instituțiile sau indivizii.

Incontestabil este faptul că trăim astăzi într-o lume globalizată, în care evenimentele de ordin politic, economic, cultural și social devin din ce în ce mai interconectate, având un impact puternic asupra tuturor domeniilor activității umane, inclusiv asupra educației.

Conținutul de bază. Fiind una din cele mai importante structuri sociale, învățământul superior este supus unor transformări semnificative sub influența procesului de

globalizare. Similar altor domenii, există diverse opinii privind caracterul influențelor exercitate de acest fenomen asupra învățământului superior. Astfel, susținătorii globalizării afirmă că acest proces este obiectiv și inevitabil, având un impact pozitiv, exprimat în extinderea serviciilor educaționale, diseminarea rezultatelor cercetărilor și tehnologiilor avansate, intensificarea concurenței și, în consecință, îmbunătățirea standardelor de calitate. Pe de altă parte, antiglobaliștii se concentrează asupra efectelor negative ale globalizării, precum pierderea identității naționale a educației, riscul dezinstituționalizării ș.a.

Cu toate acestea, procesul de globalizare a învățământului a demarat în ultimele decenii ale secolului trecut, când politicile, în domeniul educației, ale mai multor state au vizat principiul universalizării și continuă să se dezvolte în mai multe direcții. Astfel, „Grupul Celor Opt” s-a axat pe modernizarea învățământului primar și secundar, iar pentru țările europene prioritară devine modernizarea învățământului superior. Procesul de globalizare nu doar a influențat modul în care sunt elaborate, implementate și evaluate politicile educaționale la nivel național, dar și deciziile de ordin financiar, logistic și managerial adoptate la nivel instituțional. În ultimele decenii, și sistemul de învățământ din Republica Moldova a fost supus mai multor transformări, având ca scop modernizarea învățământului, crearea unui sistem de învățământ superior performant, adaptat contextului global.

Drept catalizatori ai globalizării în domeniul învățământului superior cu impact atât asupra politicilor educaționale la nivel național, cât și asupra activității instituțiilor de învățământ superior, pot fi considerați: apariția și dezvoltarea pieței globale a serviciilor de

învățământ; dezvoltarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale; dezvoltarea pieței globale a forței de muncă ș.a.

Apariția și dezvoltarea pieței globale a serviciilor de învățământ. Piața globală a educației este una din cele mai dinamice și de perspectivă piețe, înregistrând o creștere anuală a cererii cu cca 6%, iar volumul tranzacțiilor, în prezent, a atins cifra de cca 40-50 mlrd. dol. [6, p. 10]. Dezvoltarea pieței globale a serviciilor de învățământ oferă sistemelor de învățământ naționale și universităților oportunitatea extinderii zonei de influență, cuceririi noilor piețe în afara frontierelor formale.

Perspectiva integrării pe piața globală a serviciilor educaționale forțează instituțiile de învățământ să se orienteze spre internaționalizare, ca sursă de competitivitate și atractivitate. Schimbările ce au loc pe piață dau dovadă că procesul de internaționalizare devine un element inseparabil al evoluției învățământului superior. Potrivit datelor UNESCO, numărul studenților străini în lume, în 2010, a înregistrat cifra de 3,6 mln., iar până în anul 2020 poate atinge cifra de 5,8 mln. Printre principalii concurenți pe această piață se enumeră țările Europei de Vest, SUA, Australia și Japonia, în care își fac studiile cca 80% din numărul total al studenților străini. Lider incontestabil pe piața educațională globală este recunoscută SUA. Îngrijorată de sporirea concurenței pe piața globală, Uniunea Europeană elaborează programe de consolidare a competitivității învățământului superior european. Un exemplu de succes, în acest sens, poate servi experiența Marii Britanii, care s-a plasat pe locul doi în lume (după SUA), reușind, în ultimii zece ani, să crească numărul studenților străini de trei ori [7, p.31].

Participarea Republicii Moldova la tranzacțiile internaționale pe piața serviciilor de învățământ superior în calitate de exportator rămâne a fi destul de modestă, deși se înregistrează o tendință de creștere cu 64% în ultimii cinci ani (tabelul 1).

Tabelul 1

Studenti străini în instituțiile de învățământ superior din RM

	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Total	1300	1372	1632	2028	2138
inclusiv din:					
Belarus	13	15	11	10	5
Bulgaria	44	47	24	16	4
China	7	2	3	1	9
Iordania	5	6	7	8	7
Israel	525	764	1068	1384	1551
România	48	36	80	155	108
Federația Rusă	141	118	113	102	82
Siria	62	23	10	14	16
Sudan	14	7	1	3	4
Turcia	146	76	57	60	71
Ucraina	235	202	157	165	164
Alte	60	76	101	110	117

Sursa: [2]

Analizând datele din tabel, după țara de origine, se poate observa că ponderea cea mai mare o dețin studenții din Israel, Ucraina, România, Federația Rusă și Turcia (cca 92% între anii 2013-2014). O analiză comparativă a ofertei educaționale a universităților din diverse țări sugerează

ideea că cel mai important factor de atracție a învățământului superior autohton rămâne a fi prețul redus al serviciilor educaționale oferite. Per ansamblu, statisticile denotă un nivel scăzut al competitivității învățământului superior național pe piața globală, plasând Republica Moldova, mai degrabă, în postura de importator al serviciilor educaționale. Integrarea în mediul educațional global oferă instituțiilor autohtone nu numai posibilitatea extinderii pe piețe externe, dar și creează oportunități pentru pătrunderea universităților străine pe piața internă de servicii educaționale.

Instituțiile de învățământ din țară, devenind jucători ai pieței educaționale globale, intră în competiție cu universitățile de pe mapamond. Pentru a face față concurenței internaționale învățământul autohton trebuie să soluționeze o serie de probleme legate în special de: conținutul educației; calitatea învățământului; mobilitatea studenților, a corpului didactic și de cercetători [3, p.18].

Globalizarea educației impune necesitatea revizuirii de către instituțiile de învățământ a *conținuturilor curriculare* în vederea asigurării relevanței pentru piața muncii. În prezent, tot mai frecvent, se invocă faptul că programele de studii oferite de instituțiile de învățământ au o valoare preponderent teoretică, iar pregătirea specialiștilor cu studii superioare se efectuează în condiții de izolare de la realitatea economică. Acest fapt diminuează valoarea absolventului pe piața muncii. Particularitățile învățământului național nu trebuie să devină o piedică atât pentru continuarea studiilor, cât și pentru desfășurarea activității profesionale într-un alt mediu. Cunoștințele obținute de studenți într-o țară trebuie să poată fi utilizate în orice altă țară din lume. Pentru a conferi educației un

conținut nou, este necesară reformarea și restructurarea ofertei educaționale după criterii legate de cerințele pieței globale a forței de muncă, conceperea unui curriculum flexibil și inovativ, actualizat din perspectiva tehnologiilor didactice moderne, orientat pe dezvoltarea competențelor necesare pentru calificare profesională.

În condițiile masificării învățământului superior, problema asigurării *calității învățământului* devine extrem de importantă. Complexitatea acestei probleme derivă din faptul că calitatea este un concept multidimensional, care depinde de mai mulți factori, precum: calitatea programelor educaționale, sistemul de management al calității, calitatea predării ș.a. Calitatea învățământului nu poate fi concepută fără proceduri fiabile de asigurare a calității instituțiilor de învățământ și, în special, a programelor lor educaționale. Procesul de integrare în mediul educațional global necesită o anumită standardizare a rezultatelor activității de învățământ. În condițiile Moldovei, este prematur să discutăm despre constituirea unui sistem național de asigurare a calității în învățământul superior convergent cu sistemele autentice europene și internaționale. Analiza sistemului de învățământ autohton permite identificarea unor probleme de sistem: lipsa mecanismelor interne și externe de asigurare a calității compatibile cu standardele internaționale, blocaje în cadrul mobilității academice și profesionale [5, p. 35].

Totodată, procesul de asigurare a calității, în școala superioară, este încetinit de o serie de factori, cum ar fi: motivația insuficientă pentru îmbunătățirea calității predării, ca rezultat al statutului social scăzut al cadrelor didactice; îmbătrânirea personalului didactic și lipsa cadrelor cu calificare înaltă; slaba motivare a studenților pentru

dobândirea cunoștințelor și competențelor de calitate înaltă; deficitul managerilor calificați la diverse nivele de administrare; nivelul scăzut de finanțare a învățământului superior etc. Punând în discuție problema asigurării calității în învățământul superior, nu se poate trece cu vederea problema reducerii nivelului de pregătire generală a candidaților la studii superioare. Această tendință este specifică pentru era globalizării. Problema este agravată de extinderea accesului la studii superioare și declinul demografic înregistrat atât pe plan global, cât și național. În aceste condiții, se creează situația în care instituțiile de învățământ sunt într-o măsură mai mare preocupate de atragerea unei mase critice de studenți, decât de selectarea celor mai buni.

Mobilitatea participanților la procesul de instruire și cercetare presupune, în primul rând, valorificarea curriculumului educației globale printr-o circulație internațională a studenților și a personalului academic. Totodată, aceasta înseamnă forme noi de internaționalizare a educației prin programe transnaționale, franchising, instruire la distanță, parteneriate instituționale ș.a. [3, p. 20]. Realizarea cu succes a principiului mobilității reprezintă unul de factorii ce influențează asupra eficienței procesului de instruire, iar în condițiile integrării în spațiul educațional global, și un garant al sporirii calității învățământului superior.

Globalizarea învățământului superior nu se reduce doar la efortul instituțional de a produce absolvenți competitivi pe piața internațională a muncii înalt calificate, dar presupune, în același timp, circulația internațională a ideilor și soluțiilor științifice, participarea la dezbateri științifice, proiecte de cercetare etc. [3, p. 29]. În

învățământul superior, drept instrument al globalizării și al integrării este considerat caracterul supranațional al cunoștințelor. Nivelul de comunicare științifică este de așa natură, încât cunoștințele noi, obținute într-o comunitate, tehnologiile dezvoltate în baza acestor cunoștințe, devin patrimoniu comun și influențează procesele de dezvoltare a tuturor țărilor indiferent de particularitățile naționale, religioase sau de altă natură.

Rezultatele studiilor privind performanțele de cercetare a țărilor, prezentate de SCImago Journal & Country Rank, denotă că nivelul productivității științifice plasează Republica Moldova pe locul 21 din 24 în clasamentul țărilor Europei de Est și pe locul 99 în clasamentul mondial. În clasamentul calității rezultatelor de cercetare, măsurate prin numărul citărilor acumulate de publicațiile științifice cu autori afiliați instituțiilor țară și exprimate prin indicii Hirsch, Republica Moldova se situează pe locul 18, cu valoarea indicelui 68. Generalizând, contribuția comunității științifice din Republica Moldova la patrimoniul științific mondial și regional în Europa de Est este destul de modestă, situându-se la circa 0,02%, respectiv 0,25% [4].

Dezvoltarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale. Dezvoltarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale, creșterea exponențială a numărului de computere în lume a făcut ca acesta să devină un mijloc de susținere a procesului de învățământ. Crearea rețelelor informaționale globale a „șters” hotarele între state în ceea ce privește mișcarea fluxurilor informaționale, dar, totodată, a creat și surse alternative de obținere a informației și cunoștințelor noi. Aportul principal al noilor tehnologii constă în eliminarea barierelor tradiționale de ordin spațial

și social. Grație implementării noilor tehnologii informaționale și comunicaționale poate fi extins accesul la educație, facilitată interacțiunea dintre diverse instituții de învățământ și surse de informare, dezvoltată o varietate de instrumente de educație și formare profesională, facilitată comunicarea științifică internațională. Totodată, dezvoltarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale impune necesitatea unor eforturi instituționale în vederea unei instruirii profunde de specialitate, actualizării programului de studii și conținutului cursurilor, precum și dezvoltării competențelor digitale în vederea creșterii competitivității absolvenților pe piață.

Dezvoltarea pieței globale a forței de muncă.

Instituția de învățământ superior este prezentă pe două tipuri de piețe simultan, întreținând relații de „piață” cu două categorii de clienți: pe de o parte, cu agenții economici, beneficiari de forță de muncă, care se „aprovizionează” în mod specific cu resurse umane, situație în care aceasta apare ca furnizor de forță de muncă, iar pe de altă parte, cu elevii și studenții care se „aprovizionează” și ei, în mod specific, cu cunoștințele necesare ocupării unui loc de muncă. Procesele care au loc pe piața muncii influențează semnificativ situația pe piața serviciilor educaționale. Fluctuațiile cererii pentru anumiți specialiști, concretizarea cunoștințelor și abilităților, pe care trebuie să le posede aspiranții la anumite locuri de muncă – sunt determinanți ai ofertei educaționale, precum și ai standardelor de calitate de bază în învățământ. În prezent, evoluția pieței muncii solicită tot mai mult absolvenți adaptați cerințelor noii economii: în afara cunoștințelor teoretice și a abilităților practice, aceștia trebuie să posede mai multe limbi străine, competențe sociale și

multiculturale.

În condițiile dezvoltării unei piețe globale a forței de muncă, este cert că actualii absolvenți sunt sortiți să activeze într-o lume în care hotarele economiilor naționale devin tot mai convenționale, de aceea, succesul acestora pe piața muncii poate fi asigurat doar de un sistem educațional adaptat procesului de globalizare.

Concluzii. Globalizarea este una din forțele majore care influențează elaborarea politicilor naționale în domeniul educației. Printre principalele cauze care au accelerat procesele de globalizare în învățământul superior, se regăsesc: creșterea schimburilor pe piața globală a educației, evoluțiile pe piața globală a forței de muncă, schimbările produse sub impactul tehnologiilor informaționale și comunicaționale ș.a. Procesul de globalizare nu doar a transformat modul în care sunt elaborate, implementate și evaluate politicile educaționale la nivel național, dar și a adus instituțiile de învățământ superior în fața unor provocări cărora urmează să le găsească soluții adecvate pe plan managerial, financiar și logistic.

Referințe bibliografice:

1. AL'ABRI, K. *The Impact of Globalization on Education Policy of Developing Countries: Oman as an Example* [online]. In: Literacy Information and Computer Education Journal (LICEJ). 2011, vol. 2, nr 4, p. 491-502. ISSN 2040 2589. Disponibil: http://infonomics-society.org/LICEJ/The%20Impact%20of%20Globalization%20on%20Education%20Policy%20of%20Developing%20Countries_Oman%20as%20an%20Example

- [20an%20Example.pdf](#).
2. *Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova* [online]. Disponibil: <http://www.statistica.md>.
 3. KORKA, M. *Universitățile românești în fața integrării în spațiul european de învățământ superior*. București: Politeia – SNSPA, 2002. 96 p. ISBN 973-85635-2-6.
 4. *SCImago Journal & Country Rank* [online]. Disponibil: <http://www.scimagojr.com/countryrank.php>.
 5. *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”* [online]. Disponibil: <http://edu.gov.md/ro/strategia-educa-ie-2020/>.
 6. АНТРОПОВА, Н. А. *Транснациональное образование: плюсы и минусы* [online]. In: Проблемы современного образования в условиях глобализации: Материалы международной научно-методической конференции (Чита, 25-26 апреля, 2013 г.). p. 7-13. Disponibil: http://ww2.zipsupc.ru/images%5CNauka%5C2013_04_25-26_Statii_1.pdf.
 7. КУЗЬМИНА, Е.Е. *Маркетинг образовательных услуг*. Москва: Издательство Юрайт, 2012. 330 с. ISBN 978-5-9916-1543-3.